

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

Шуміленко Андрій Петрович

УДК 341.244 : 343.43 : 343.851](477)

**МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ТОРГІВЛЕЮ ЖІНКАМИ**

Спеціальність 12.00.11 – міжнародне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
ЛЕВИЦЬКИЙ Тарас Іванович
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри міжнародного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ТИМЧЕНКО Леонід Дмитрович,
Національний університет
Державної податкової служби України,
професор кафедри теорії та історії держави і права

кандидат юридичних наук, доцент
МАЦКО Анатолій Степанович
Київський університет права
Національної академії наук України,
професор кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства

Захист відбудеться 19 червня 2010 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.04 Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: м. Одеса, вул. Сергія Варламова, 2.

Автореферат розіслано «_____» _____ 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.М. Крестовська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Торгівля людьми, яка визнана злочином на міжнародному та національному рівнях, має транснаціональний характер. Оскільки цей злочин здійснюється через національні кордони держав, боротьба з ним вимагає координації та узгодження відповідних міжнародних заходів, а також імплементації державами міжнародно-правових норм у сфері боротьби з цим злочином як на національному, так і на міжнародному рівнях. Отже, рекомендації щодо розв'язання проблеми боротьби з торгівлею жінками повинні розроблятися у процесі співробітництва держав (у рамках двосторонніх відносин та через співпрацю у рамках діяльності міжнародних міжурядових організацій).

Злочин торгівлі людьми, жертвами якого стають повнолітні жінки, має свої особливі причини та негативні наслідки. Причинами є злидні, гендерна нерівність та обмеження прав і можливостей жінок. Наслідки ж цього злочину мають особливо тяжкий характер, оскільки суттєво впливають на загальний розвиток суспільства. На додачу до усього згаданого, торгівля жінками дуже тісно пов'язана з порушеннями норм міжнародного міграційного права та міжнародного трудового права, а також включає у себе важливі аспекти морального характеру, пов'язані із проблемою проституції.

ООН, відзначаючи тісний зв'язок торгівлі жінками з феноменами работоргівлі та рабства, а також проблемою забезпечення викорінення усіх форм насильства щодо жінок, почала звертати прискіпливу увагу на торгівлю жінками з метою експлуатації їх проституції наприкінці 80-х років XX-го століття. Сьогодні торгівля жінками розглядається як невід'ємна частина загальної проблеми торгівлі людьми, що засуджена та визнана незаконною у численних міжнародно-правових актах.

Таким чином, імплементація норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею людьми, жертвами якої є саме жінки, повинна носити особливий комплексний характер, що враховував би зазначені раніше причини та негативні наслідки цього транснаціонального злочину.

Окремі питання теми досліджувалися у працях В. О. Іващенко, Г. Л. Кохан, О. В. Наден, Н. В. Плахотнюк, О. В. Святун, К. Браво, Д. Вайсбротта, Е. Т. Гелехер, М. Маттара, Я. Рассам, Н. Рея, Дж. Фітцпатрік, а також Дж. Хетеуея та Дж. Чуанг. Проте залишилися недослідженими проблеми розвитку міжнародно-правових норм, що визначають конкретні види зобов'язань держав у сфері боротьби з торгівлею жінками, особливості сучасного розвитку міжнародного інституційного механізму імплементації відповідних норм міжнародного права і питання міжнародного контролю за виконанням державами їхніх міжнародно-правових зобов'язань у сфері боротьби з цим злочином.

Усе це зумовлює потребу проведення комплексного дослідження міжнародних механізмів імплементації норм міжнародного права у згаданій сфері регулювання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане в рамках планових наукових досліджень кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка в контексті теми «Проблеми кодифікації та прогресивного розвитку міжнародного права» (номер державної реєстрації 0109Y004336).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є виявлення міжнародних механізмів імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками, характеристика їх основних елементів, їх взаємодії та функціонування.

Досягнення визначеної мети вимагало вирішення таких завдань:

проаналізувати міжнародно-правові акти у сфері боротьби з торгівлею жінками;

визначити категорії міжнародно-правових актів у залежності від того, на боротьбу з якими окремими аспектами торгівлі жінками спрямована їхня дія;

з'ясувати зміст понять «торгівля жінками», «жертва торгівлі жінками», «експлуатація жертв торгівлі жінками», а також «насильство щодо жінок»;

охарактеризувати правотворчу діяльність імплементаційного характеру у сфері протидії торгівлі жінками, що здійснюється у рамках безпосереднього співробітництва держав та в рамках міжнародних організацій;

визначити вплив актів міжнародних міжурядових організацій на розвиток норм міжнародного права з питань боротьби з торгівлею жінками;

охарактеризувати інституційний механізм імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками;

з'ясувати особливості організаційної та оперативно-виконавчої діяльності, що здійснюється у сфері боротьби з торгівлею жінками;

з'ясувати особливості сучасного міжнародного контролю за імплементацією норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками;

сформулювати рекомендації стосовно вдосконалення міжнародно-правового регулювання та інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками.

Об'єктом дослідження є міжнародно-правові засоби імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками.

Предметом дослідження є особливості формування, структури та функціонування міжнародних механізмів імплементації міжнародно-правових норм у сфері боротьби з торгівлею жінками.

Теоретичною основою дослідження є положення теоретичної концепції імплементації норм міжнародного права, сформульовані у наукових працях В. Г. Буткевича, А. С. Гавердовського, В. В. Гаврилова, В. Н. Денисова, А. І. Дмитрієва, І. І. Лукашука, Р. А. Мюллерсона, Г. І. Тункіна, Є. Т. Усенко, С. В. Черніченко, а також розроблені в теорії міжнародного права положення про правосуб'єктність та функції міжнародних міжурядових організацій, які містять наукові праці С. А. Малініна, В. Моравецького, П. А. Токаревої, Д. І. Фельдмана і М. В. Яновського.

Джерела дослідження. Нормативною та емпіричною базою дисертації стали універсальні та регіональні багатосторонні міжнародні договори щодо боротьби з торгівлею людьми; двосторонні міждержавні договори у сфері протидії цьому злочину; відповідні акти головних і допоміжних органів ООН та регіональних міжнародних міжурядових організацій (зокрема: Ради Європи, Європейського Союзу, Організації американських держав та Африканського Союзу); практика Європейського суду з прав людини, Суду Європейських Співтовариств, Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок; законодавство України; та доктринальні узагальнення з проблем міжнародного права прав людини, міжнародного кримінального права, права міжнародних договорів, а також права міжнародних організацій та теорії міжнародного права.

Методи дослідження. Відповідно до етапів наукового пізнання у роботі використана низка теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження.

Використання системно-структурного методу дозволило виявити елементи міжнародних механізмів імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками та їх зв'язки і взаємодію. Функціональний метод наукового пізнання було використано у процесі дослідження діяльності міжнародних органів та організацій, що здійснюється з метою імплементації норм міжнародного права у сфері протидії торгівлі жінками. Історико-правовий метод застосовувався для відстеження еволюції міжнародно-правових норм у сфері боротьби з торгівлею жінками. Імовірнісний метод дав змогу виявити фактори, усунення яких сприятиме забезпеченню ефективного запобігання торгівлі жінками, що дозволило сформулювати відповідні пропозиції. Для аналізу та з'ясування змісту відповідних норм міжнародних договорів та актів міжнародних організацій у досліджуваній сфері застосовувалися окремі методи тлумачення права, що сприяло у подальшому встановленню компетенції міжнародних організацій та органів у сфері протидії торгівлі жінками. Порівняльно-правовий метод (його синхронічний прийом) було використано для встановлення імплементаційної нормотворчості універсальних та регіональних міжнародних міжурядових організацій як загальної, так і спеціальної компетенції, і при здійсненні типологізації міжнародно-правових актів у сфері боротьби з торгівлею жінками. Використання формально-логічного методу дало змогу сформулювати визначення понять «торгівля жінками» та «жертва торгівлі жінками», а також уточнити поняття «експлуатація жертв торгівлі жінками» та «насильство щодо жінок».

Наукова новизна отриманих результатів дослідження визначається тим, що вперше у вітчизняному правознавстві було здійснено комплексне монографічне дослідження міжнародних механізмів імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками.

Елементи наукової новизни вбачаються, зокрема, у тому, що:

уперше:

визначено основні правові засоби імплементації міжнародно-правових норм у сфері протидії торгівлі жінками, які використовуються у рамках безпосередніх двосторонніх відносин держав, а також багатосторонніх міжнародних міждержавних відносин;

виявлено особливості еволюції норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками;

запропоновано визначення понять «торгівля жінками» та «жертва торгівлі жінками»;

з'ясовано вплив нормотворчої діяльності імплементаційного характеру міжнародних організацій та органів на розвиток норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками;

запропоновано класифікацію міжнародних організацій та органів у рамках міжнародного інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками;

визначено особливості імплементаційної діяльності, що здійснюється у рамках міжнародних міжурядових організацій, а також безпосередніх міждержавних відносин у європейському, американському та азійському регіонах світу, а також на міжрегіональному рівні;

визначено основні форми здійснення міжнародного контролю у сфері протидії торгівлі жінками та характерні риси міжнародного контролю, що здійснюється міжнародними міжурядовими організаціями та спеціально створеними органами у досліджуваній сфері регулювання;

уточнено:

визначення понять «експлуатація жертв торгівлі жінками» та «насильство щодо жінок»;

набуло подальшого розвитку:

положення про систему міжнародно-правових актів у сфері боротьби з торгівлею жінками.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації висновки та теоретичні положення можуть сприяти подальшій науковій розробці проблем міжнародно-правової імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з транснаціональними злочинами. Положення дисертації, висновки та пропозиції можуть також використовуватися у міжнародній правотворчості у сфері протидії торгівлі жінками, а також з метою вдосконалення міжнародного інституційного механізму у цій сфері регулювання. Результати дослідження можуть знайти застосування в навчальному процесі при викладанні курсів «Міжнародне публічне право», а також «Міжнародне право прав людини» та «Міжнародно-правове співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю».

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка.

Матеріали роботи оприлюднювалися у доповідях здобувача: на III-ій міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку» (23-24 березня 2007 р., м. Луцьк); на міжнародній науково-практичній конференції «Національні та міжнародні механізми захисту прав людини» (18-19 вересня 2008 р., м. Харків); та на Звітній науковій конференції факультету міжнародних відносин Львівського національного

університету імені Івана Франка за 2009 р. «Міжнародні відносини: політичні, правові, економічні, лінгво-країнознавчі аспекти» (Львів, 5-8 лютого 2010 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано одинадцять наукових праць, у тому числі сім – у фахових виданнях.

Структура дисертації зумовлена предметом, метою, завданнями та логікою дослідження обраної теми. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації складає 238 сторінок, з яких список використаних джерел займає 34 сторінки та охоплює 419 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** аргументується актуальність теми дослідження, визначаються його мета, завдання, об'єкт та предмет, характеризуються теоретична основа і методи дослідження, наукова новизна, а також практичне значення й апробація його результатів.

У **першому розділі «Становлення та розвиток міжнародної правотворчості у сфері боротьби з торгівлею жінками»** аналізується стан наукової розробки теми дисертаційного дослідження, подається загальна характеристика міжнародно-правових актів у сфері боротьби з торгівлею жінками, а також загальна характеристика нормотворчої діяльності імплементаційного характеру у сфері боротьби з цим злочином. Цей розділ складається з трьох підрозділів.

У **підрозділі 1.1. «Стан наукової розробки теми дисертаційного дослідження»** подається аналіз науково-теоретичних джерел, у яких розглядаються окремі питання теми, а також окреслюється коло тих питань, які залишилися невирішеними (а саме: 1) розвиток міжнародно-правових норм, що визначають конкретні види зобов'язань держав у сфері боротьби з торгівлею жінками; 2) особливості сучасного розвитку міжнародного інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у цій сфері регулювання; та 3) здійснення міжнародного контролю за виконанням державами міжнародно-правових зобов'язань у сфері боротьби з торгівлею жінками).

У **підрозділі 1.2. «Загальна характеристика міжнародно-правових актів у сфері боротьби з торгівлею жінками»** виділяються основні категорії міжнародно-правових актів, що регулюють співпрацю держав у сфері боротьби з торгівлею жінками. Окрім подання загальної характеристики міжнародно-правових актів, які безпосередньо регулюють боротьбу з торгівлею жінками, у роботі зазначається, що: по-перше, виділення категорії актів, спрямованих на боротьбу з рабством і работоргівлею, зумовлене дискусією у сучасній науці міжнародного права з приводу того, чи можна (і чи варто взагалі) вважати торгівлю людьми сучасною формою рабства; по-друге, застосування спрямованих на заборону примусової праці та забезпечення захисту прав працівників міжнародних договорів у контексті боротьби з торгівлею жінками стає дедалі більш актуальним з огляду на тенденцію розглядати добровільне надання сексуальних послуг за оплату як вид трудової діяльності; по-третє,

категорія міжнародно-правових актів, спрямованих на захист прав жінок під час збройних конфліктів, виділяється з огляду на необхідність забезпечення захисту жінок від наслідків війни та на норми Статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р. (згідно з якими торгівлю жінками можна розглядати або як злочин проти людяності (ст. 7), або ж як воєнний злочин (ст. 8)); по-четверте, міжнародно-правові акти, які частково пов'язані з боротьбою з торгівлею жінками та спрямовані на захист прав людини, а також на боротьбу зі злочинністю і регулювання міграційних процесів, формують окрему категорію, оскільки їх норми передбачають захист прав, що визначають уклад життя жінок у сучасному світі, захищають права «потенційних жертв» злочину та забезпечують вирішення проблем, які ускладнюють практичне здійснення боротьби з торгівлею жінками і зменшують ефективність заходів, спрямованих на запобігання цьому злочину та забезпечення захисту його жертв; по-п'яте, категорія міжнародних договорів, спрямованих на забезпечення захисту прав дитини і боротьбу з торгівлею дітьми, виділяється з огляду на зниження віку потенційних та реальних жертв торгівлі жінками.

У підрозділі 1.3. «Загальна характеристика нормотворчої діяльності імплементаційного характеру у сфері боротьби з торгівлею жінками» аналізується теоретична концепція імплементації норм міжнародного права; визначаються характерні риси та особливості нормотворчої діяльності імплементаційного характеру у сфері боротьби з торгівлею жінками, що здійснюється на міжнародному рівні у рамках двосторонніх міждержавних відносин та у рамках відносин між державами і міжнародними міжурядовими організаціями (ММУО); виділяються особливості імплементаційної нормотворчості у цій сфері регулювання, яка здійснюється на рівні безпосередніх багатосторонніх міждержавних відносин та у рамках участі держав у діяльності відповідних ММУО. Зазначається, що укладені на міжурядовому рівні двосторонні міждержавні договори, які безпосередньо стосуються боротьби з торгівлею жінками, застосовуються сьогодні державами недостатньо активно. Також доводиться, що з кінця ХХ століття у сфері боротьби з торгівлею жінками основна частина відповідних імплементаційних заходів правового характеру вживалися державами у рамках їх участі у діяльності ММУО, координаційна діяльність яких створює організаційно-правові основи імплементації їх державами-учасницями відповідних норм міжнародного права. Результати низки послідовних дій правового характеру, вжитих у процесі згаданої діяльності, фіксуються в актах органів ММУО, у міжнародних договорах і домовленостях між ММУО та державами або іншими ММУО, спрямованих на тлумачення, підтвердження, конкретизацію, доповнення та деталізацію норм багатосторонніх міжнародних договорів з питань боротьби з торгівлею жінками, укладених на універсальному та регіональному рівнях.

У другому розділі «Вплив актів міжнародних міжурядових організацій на розвиток норм міжнародного права з питань боротьби з торгівлею жінками» містяться три підрозділи, у яких подається комплексний аналіз

правотворчої діяльності імплементаційного характеру, яка здійснюється у сфері боротьби з цим злочином універсальними та регіональними ММУО.

У підрозділі 2.1. «Імплементаційна нормотворчість, що здійснюється міжнародними організаціями універсального характеру у сфері боротьби з торгівлею жінками» подається аналіз нормотворчої діяльності імплементаційного характеру, яка здійснюється у сфері боротьби з цим злочином Генеральною Асамблеєю ООН (ГА ООН), Економічною та соціальною радою ООН (ЕКОСОР ООН), Комісією ООН з прав людини (КПЛ ООН) (та її наступницею – Радою ООН з прав людини), а також МОП, ВООЗ та ЮНЕСКО. У роботі зазначається, що органи ООН звертають увагу держав на важливі аспекти, які варто брати до уваги на поточному етапі їх співпраці у сфері боротьби з торгівлею жінками; вказують найбільш прогресивні міжнародно-правові акти, імплементація норм яких сприятиме швидшому вирішенню проблеми боротьби з цим злочином; наводять приклади ефективного співробітництва держав у досліджуваній сфері регулювання; аналізують міжнародний інституційний механізм імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками загалом, а також ефективність діяльності окремих його ланок. На основі аналізу відповідної імплементаційної нормотворчості СУ ООН доводиться, що ухвалені органами МОП, ВООЗ та ЮНЕСКО акти, що стосуються боротьби з торгівлею жінками, зосереджують увагу держав на важливості заборони примусової праці та дитячої праці, охорони права на працю та захисту прав працівників-мігрантів, викорінення усіх форм насильства та дискримінації щодо жінок; захисту прав жінок у контексті запобігання СНІДу та протидії цій хворобі; забезпечення гендерної рівності та захисту прав жінок на освіту та працевлаштування.

У підрозділі 2.2. «Нормотворчість імплементаційного характеру, що здійснюється у рамках регіональних міжнародних міжурядових організацій, а також у рамках багатостороннього регіонального та міжрегіонального співробітництва держав з питань боротьби з торгівлею жінками» аналізуються відповідна нормотворча діяльність Ради Європи (РЄ), Європейського Союзу (ЄС) і Організації американських держав (ОАД); наводяться приклади імплементації норм міжнародного права щодо дво- та багатосторонньої регіональної співпраці у сфері боротьби з цим злочином державами-учасницями Азійської регіональної ініціативи з питань боротьби з торгівлею жінками та дітьми (АРІАТ), а також Координованої Меконзької ініціативи та Балійського процесу; визначаються результати нормотворчої діяльності, що здійснюється у рамках багатосторонніх міждержавних відносин на міжрегіональному рівні з питань боротьби з торгівлею жінками (зокрема, План дій Азійсько-європейської наради (АСЕМ) з питань боротьби з торгівлею людьми, особливо жінками та дітьми, 2001 р. (який поєднав у цій сфері регулювання зусилля держав-членів ЄС та Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН)), а також План дій Уагадугу з питань боротьби з торгівлею людьми, особливо жінками та дітьми, 2006 р. (що поєднав відповідні зусилля держав-членів ЄС та Африканського Союзу (надалі – АС)). Також доводиться, що: 1) сьогодні у рамках РЄ боротьба з торгівлею жінками не розглядається у

якості окремого предмета регулювання; простежується невідповідність між підходами органів РЄ до кваліфікації злочину «торгівля людьми», а також змішування ними понять «екстратериторіальна юрисдикція» та «універсальна юрисдикція»; також різняться задекларовані і справжні підходи держав-членів РЄ до здійснення боротьби з торгівлею жінками; 2) Рамкове Рішення Ради ЄС 2002/629/JHA (2002 р.) щодо боротьби з торгівлею людьми, а також Директива Ради ЄС 2004/81/EC (2004 р.) стосовно надання дозволу на проживання готовим до співробітництва з компетентними органами держави перебування громадянам третіх держав, які стали жертвами торгівлі людьми або спрямованих на підтримку нелегальної міграції дій, характеризуються численними недоліками; 3) розроблені 2006 та 2009 р. Висновки / Рекомендації компетентних представників держав-членів ОАД забезпечують сьогодні достатню базу для початку роботи над розробкою проекту Міжамериканської конвенції про запобігання, припинення та покарання торгівлі жінками.

У **підрозділі 2.3. «Еволюція міжнародно-правових норм у сфері боротьби з торгівлею жінками у нормотворчій діяльності міжнародних міжурядових організацій»** визначається система норм міжнародного права у сфері боротьби з цим злочином; подається аналіз відповідних норм-дефініцій, матеріальних та процесуальних міжнародно-правових норм; а також аналізуються норми багатосторонніх міжнародних договорів з питань боротьби з торгівлею жінками за період 1904-2005 рр. і закріплені в актах регіональних ММУО результати розвитку відповідних загальних норм міжнародного права. На основі аналізу норм багатосторонніх міжнародних договорів у сфері боротьби з торгівлею жінками, а також положень відповідних актів органів ММУО пропонуються визначення понять «торгівля жінками» та «жертва торгівлі жінками» й уточнені визначення понять «експлуатація жертв торгівлі жінками» та «насильство щодо жінок»; виділяються основні категорії матеріальних норм міжнародного права, які спрямовані на визначення обов'язків держав у сфері боротьби з торгівлею жінками, а також основні групи процедурних норм у цій сфері регулювання.

У **третьому розділі «Загальна характеристика міжнародного інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками»** подаються класифікація і загальна характеристика компетенції організацій та органів у рамках міжнародного інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками, аналізуються організаційна та оперативновиконавча діяльність імплементаційного характеру у сфері боротьби з цим злочином та вплив міжнародного контролю на забезпечення імплементації державами норм міжнародного права у цій сфері регулювання.

У **підрозділі 3.1. «Класифікація і загальна характеристика компетенції організацій та органів у рамках міжнародного інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками»** зазначається, що міжнародний інституційний механізм імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками охоплює, з одного боку, міжнародні міжурядові організації, їх окремі головні

чи допоміжні органи або ж спеціально створені з визначеною метою допоміжні міжнародні інститути, а також створені у рамках міжнародних договорів у сфері боротьби з торгівлею жінками органи, які забезпечують вжиття комплексу правотворчих, організаційних, оперативно-виконавчих та контрольних заходів у цій сфері міжнародного співробітництва держав, а також, з іншого боку, зв'язки між згаданими складовими міжнародного інституційного механізму. Далі пропонується класифікація складових згаданого міжнародного інституційного механізму на основі поєднання критеріїв, що стосуються їх територіальної сфери дії, способу створення та компетенції, а також визначається й аналізується компетенція відповідних універсальних та регіональних статутних та конвенційних органів міжнародного співробітництва держав у сфері боротьби з торгівлею жінками.

У **підрозділі 3.2. «Організаційна та оперативно-виконавча діяльність імплементаційного характеру у сфері боротьби з торгівлею жінками»** подаються загальний огляд та характеристика зовнішньоорганізаційного, а також внутрішньоорганізаційного аспектів організаційної діяльності органів міжнародного співробітництва держав у сфері боротьби з торгівлею жінками та заходів, вжитих ними у рамках їх оперативно-виконавчої діяльності. Також зазначається, що результатами відповідної внутрішньоорганізаційної діяльності ГА ООН є створення нею спеціального інституту оперативної діяльності – Верховного комісара ООН з прав людини, а також Ради ООН з прав людини, яка задля збереження системи спеціальних процедур, експертних консультацій та процедури подання скарг виконує обов'язки колишньої КПЛ ООН щодо огляду, вдосконалення та раціоналізації усіх мандатів, а саме: Спеціального доповідача з питань стосовно торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми (надалі – СД-ТЛ); Спеціального доповідача з питань стосовно сучасних форм рабства (надалі – СД-СФР); Спеціального доповідача з питань стосовно насильства щодо жінок, його причин та наслідків (надалі – СД-НЖ); Спеціального доповідача з питань стосовно торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії (надалі – СД-ТД); а також Спеціального доповідача з питань стосовно прав мігрантів (надалі – СД-ПМ). Далі аналізується відповідна діяльність ЕКОСОР ООН та створених нею Комісії з питань становища жінок та Комісії з питань запобігання злочинності та кримінального правосуддя. Доводиться, що відповідна організаційна діяльність МОП, ВООЗ, ЮНЕСКО та МОМ характеризується особливим зосередженням уваги на вжитті зовнішньоорганізаційних заходів імплементаційного характеру – організації та проведенні всесвітніх, міжрегіональних і регіональних семінарів, симпозіумів та міжнародних міжурядових конференцій. У роботі також наголошується на недостатньому рівні активності організаційно-виконавчої імплементаційної діяльності ОАД та АС у сфері протидії торгівлі жінками і підкреслюються успіхи відповідної діяльності Комітету міністрів РЄ і створених ним постійних та спеціальних комітетів (Керівний комітет з питань рівності жінок і чоловіків, Європейський комітет співробітництва з правових питань та Європейський комітет з питань боротьби зі злочинністю), а також здійснених Європейською Комісією внутрішньоорганізаційних заходів імплементаційного характеру –

створення 2003 р. Групи експертів з питань протидії торгівлі людьми (надалі – Група-ПТЛ), яка відповідає за підготовку та подання Єврокомісії висновків і доповідей з питань, пов'язаних із боротьбою з торгівлею людьми, і може створювати необхідні їй допоміжні підгрупи.

У підрозділі 3.3. *«Вплив міжнародного контролю на забезпечення імплементації державами норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками»* зазначається, що широке розуміння контролю дозволяє визначити його як процес збору, порівняння й аналізу даних задля прийняття кваліфікованого рішення про характер дотримання тим чи іншим учасником його зобов'язань. Підкреслюється, що для сфери боротьби з торгівлею жінками проблема забезпечення сумлінного виконання державами їх зобов'язань за відповідними міжнародними договорами стає дедалі гострішою, адже суттєво залежить від того, наскільки ефективно і сумлінно держави будуть виконувати їх обов'язки за міжнародними договорами, що стосуються інших сфер регулювання (це є особливо актуальним у контексті запобігання торгівлі жінками). Далі визначаються основні форми та методи міжнародного контролю у сфері боротьби з торгівлею жінками; окреслюються характерні риси міжнародного контролю, який здійснюється компетентними органами ММУО, та міжнародного контролю, який здійснюється спеціально створеними конвенційними органами; подається огляд прикладів здійснення судового та квазісудового міжнародного контролю, а також визначаються окремі фактори, що зумовлюють недостатню ефективність міжнародного контролю за виконанням державами зобов'язань у сфері боротьби з торгівлею жінками.

ВИСНОВКИ

У дисертації розв'язано актуальне наукове завдання, яке полягає у виявленні та дослідженні міжнародних механізмів імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками, а також їх структури та функціонування.

Виконане дослідження дало змогу дійти таких висновків.

На сучасному етапі розвитку співробітництва держав у сфері боротьби з торгівлею жінками проблема забезпечення імплементації державами відповідних міжнародно-правових норм постала особливо гостро, адже у цій сфері регулювання: 1) відсутній універсальний міжнародний договір, спрямований на боротьбу з торгівлею виключно жінками; 2) чинні міжнародні договори з питань боротьби з торгівлею людьми, не дозволяють врахувати особливі причини та негативні наслідки торгівлі саме жінками (оскільки не звертають належної уваги на проблеми викорінення злиднів, ліквідації гендерної нерівності та забезпечення захисту прав жінок, а також звертають недостатньо уваги на вплив цього злочину на загальний розвиток суспільства); 3) дедалі більш важливу роль відіграють саме політичні домовленості між державами (які укладаються у формі Декларацій, Меморандумів про взаєморозуміння, Програм дій, Планів дій, які містять норми рекомендаційного

характеру або програмні норми, спрямовані на визначення напрямів та форм співпраці держав у сфері протидії торгівлі людьми).

Основними міжнародними правовими засобами імплементації міжнародно-правових норм у сфері протидії торгівлі жінками, що використовуються у рамках двосторонніх міждержавних відносин, виступають: а) міжнародні міждержавні договори, які укладені на міжурядовому рівні; б) міжнародні договори, укладені між державами та ММУО; в) міжнародні міждержавні договори, укладені на міжвідомчому рівні; відповідні міжнародні правові засоби, які використовуються у рамках участі держав у діяльності ММУО, охоплюють: а) акти ММУО, спрямовані на тлумачення, підтвердження, конкретизацію, доповнення та деталізацію норм багатосторонніх міжнародних договорів з питань протидії торгівлі жінками, укладених на універсальному, регіональному та субрегіональному рівнях; б) акти ММУО, спрямовані на встановлення рекомендованих принципів або керівних засад у сфері боротьби з торгівлею жінками; в) укладені на регіональному та міжрегіональному рівнях пов'язані з протидією цьому злочину міжнародні договори та міжнародні домовленості між ММУО та державами або ж іншими ММУО.

У результаті дослідження еволюції норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками впродовж періоду 1904-2009 рр. зроблено висновок, що на сучасному етапі розвитку міжнародного права система норм у цій сфері регулювання охоплює: а) норми-дефініції; б) норми, спрямовані на визначення обов'язків держав щодо заборони торгівлі жінками та її криміналізації; в) норми, спрямовані на визначення обов'язків держав щодо протидії торгівлі жінками і співпраці держав у сфері боротьби з цим злочином; г) норми, спрямовані на визначення зобов'язань держав щодо запобігання торгівлі жінками; д) норми, спрямовані на визначення обов'язків держав щодо захисту жертв цього злочину; е) процедурні норми міжнародних договорів у сфері боротьби з торгівлею жінками; є) норми актів ММУО, що спрямовані на забезпечення розвитку міжнародного інституційного механізму імплементації норм у сфері протидії цьому злочину. Зокрема, якщо укладені в першій половині ХХ-го століття міжнародні договори, пов'язані із боротьбою з торгівлею жінками, містили лише: а) норми стосовно заборони та покарання злочинів, пов'язаних із торгівлею жінками), а також відповідні норми-дефініції; б) норми, які стосувалися визначення обов'язків держав щодо співробітництва з питань обміну інформацією, передачі та виконання судових доручень; сприяння поверненню жертв торгівлі жінками на територію держав походження, а також екстрадиції винних у скоєнні цього злочину осіб; та в) норми, що визначали обов'язки держав щодо надання певної допомоги жертвам торгівлі жінками у процесі їх репатріації; то укладені в другій половині ХХ-го століття міжнародні договори у сфері боротьби з цим злочином містили: а) норми, спрямовані на визначення обов'язків держав щодо криміналізації торгівлі людьми (та замаху на вчинення цього злочину, співучасті у його вчиненні та вчинення за участю організованої злочинної групи), та відповідні норми-дефініції; б) норми, які визначали обов'язки держав стосовно співпраці з питань обміну відповідною інформацією, підготовки відповідальних за протидію цьому злочину кадрів,

посилення прикордонного контролю та протидії підробці документів; в) норми, спрямовані на визначення широкого кола обов'язків держав щодо запобігання торгівлі жінками; г) норми, що визначають обов'язки держав щодо визначення статусу жертв торгівлі жінками під час перебування на їх території, репатріації жертв цього злочину, захисту особистого життя цих жертв і членів їх сімей та надання їм необхідної консультативної, правової, медичної, психологічної та матеріальної допомоги; д) норми, спрямовані на визначення правового статусу, процедури створення та діяльності відповідних конвенційних органів тощо;

Одним із першочергових результатів імплементаційної нормотворчості, що здійснюється на міжнародному рівні у сфері боротьби з торгівлею жінками повинно стати впровадження норм-дефініцій «торгівля жінками» та «жертва торгівлі жінками», а також уточнення норм-дефініцій «наси́льство щодо жінок» й «експлуатація жертв торгівлі жінками». Зокрема: а) «торгівля жінками» може бути визначена, як пов'язані із вербуванням, перевезенням, передачею, приховуванням, одержанням, а також купівлею або продажем повнолітніх жінок дії, які здійснюються з допомогою загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу, у результаті яких жінки стають жертвами будь-якої з форм експлуатації або насильства щодо них; б) «жертва торгівлі жінками» означає повнолітню особу жіночої статі, яка стала об'єктом дій, визначених у п. (а); в) «наси́льство щодо жінок» означає будь-який вчинений на основі статевої ознаки акт насильства, який завдає або може завдати фізичної, статевої або психологічної шкоди чи страждань жінкам, а також погрози вчинення таких актів, примус, свавільне позбавлення свободи або таке, що принижує людську гідність, поводження; г) «експлуатація жертв торгівлі жінками» включає, як мінімум, експлуатацію проституції жінок або інші форми їх сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або подібні до рабства звичаї та практика, підневільний стан, використання у збройних конфліктах, фіктивний шлюб, вилучення тканин або органів, а також запліднення з метою вилучення плоду.

У результаті аналізу впливу нормотворчої діяльності імплементаційного характеру універсальних та регіональних ММУО на розвиток норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками зроблено висновок, що: 1) окрім неодноразового відтворення важливих норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками, положення актів компетентних органів універсальних ММУО пропонують елементи новизни та розвитку таких норм; 2) результатом нормотворчості імплементаційного характеру органів СУ ООН у сфері протидії торгівлі жінками є розвиток норм міжнародного права щодо запобігання цьому злочину та покращення правового статусу його потенційних жертв; 3) незважаючи на те, що більшість регіональних міжнародно-правових актів, пов'язаних із боротьбою з торгівлею жінками, розроблялися з урахуванням передбаченого Конвенцією та Протоколом 2000 р. підходу, нормотворчість імплементаційного характеру, що здійснюється у рамках регіональних систем захисту прав людини міжнародними органами

співробітництва держав у сфері боротьби з торгівлею жінками, характеризується різним ступенем активності, а також різним підходом щодо визначення пріоритетних сфер регулювання;

З урахуванням територіальної сфери дії, способу створення та компетенції міжнародних органів співробітництва держав у сфері боротьби з торгівлею жінками, у рамках міжнародного інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у згаданій сфері регулювання можна виділити: 1) універсальні статутні органи загальної компетенції (ООН); 2) універсальні статутні органи спеціальної компетенції (МОП, ВООЗ, ЮНЕСКО та МОМ); 3) універсальні конвенційні органи (Комітет з ліквідації расової дискримінації; Комітет з прав людини (надалі – Комітет-1966); Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (надалі – Комітет-1979); Комітет з економічних, соціальних та культурних прав; Комітет з прав дитини; Комітет із захисту прав працівників-мігрантів та Конференція Учасників Конвенції 2000 р. (надалі – Конференція-2000)); 4) регіональні статутні органи загальної компетенції (ОАД, АС); 5) регіональні статутні органи спеціальної компетенції (РЄ, ЄС, СНД, АСЕАН, Асоціація регіонального співробітництва держав Південної Азії (СААРК) та Економічне співтовариство західноафриканських держав (ЕКОВАС)); 6) регіональні конвенційні органи (ГРЕТА) тощо.

У результаті дослідження особливостей імплементаційної діяльності, що здійснюється у рамках універсальних та регіональних ММУО, зроблено висновок, що: по-перше, сучасна система універсальних міжнародних органів співробітництва держав у сфері боротьби з торгівлею жінками відзначається чіткою функціональною спеціалізацією статутних і конвенційних органів; по-друге, міжнародний інституційний механізм імплементації норм міжнародного права у сфері протидії цьому злочину характеризується суттєвою різницею у ступенях його розвитку і структурованості на універсальному та регіональному рівнях.

Основними формами здійснення міжнародного контролю у сфері протидії торгівлі жінками є збір інформації, розслідування та інспекції.

Характерними рисами міжнародного контролю, що здійснюється компетентними органами ММУО у сфері боротьби з торгівлею жінками, є: а) ефективність та суттєва практична цінність процедури універсального періодичного огляду, впровадженої у рамках ООН 2006 р.; б) значна кількість підзвітних РПЛ ООН спеціальних доповідачів, чиї функції деколи дублюються; а також в) недостатньо активне використання доволі суттєвого потенціалу місій спеціальних доповідачів до держав походження жертв торгівлі жінками. Міжнародний контроль, здійснюваний спеціально створеними конвенційними органами, характеризується: а) перевантаженістю Комітету-1979 та Комітету-1966; б) низькою ефективністю процесу збору відповідної інформації шляхом отримання періодичних доповідей держав-сторін міжнародних договорів у сфері боротьби з досліджуваним злочином з огляду на недостовірність поданої ними у звітах інформації; в) низькою ефективністю контрольної діяльності Конференції-2000, зумовленою методами збору інформації і запізненнями із поданням державами відповідей на запити Конференції-2000; г) недостатністю

розвитку практики використання міжнародного судового та квазісудового контролю.

Механізм міжнародного контролю за виконанням державами зобов'язань у сфері протидії торгівлі жінками є найслабшою ланкою міжнародного механізму імплементації відповідних норм міжнародного права, оскільки органи міжнародного співробітництва держав, компетенція яких передбачає можливість здійснення контрольних функцій у цій сфері, або перевантажені іншою роботою (Комітет-1966 та Комітет-1979), або були порівняно нещодавно створені та зосереджені у цей час на врегулюванні процедурних питань їх діяльності (Група-ПТЛ), або вповноважені лише подавати державам загальні рекомендації щодо шляхів підвищення ефективності імплементації відповідних норм міжнародного права (ГРЕТА, Конференція-2000), або є недостатньо доступними з огляду на визначені відповідними процедурними нормами умови прийняття конкретних справ до розгляду (Комітет-1966, Комітет-1979, ЄСПЛ).

За результатами аналізу поточної практики нормативного регулювання співпраці держав у сфері боротьби з торгівлею жінками пропонується рекомендувати МЗС України виступити з пропозиціями щодо: а) розробки та підписання міжнародного договору з питань боротьби з цим злочином (у формі Додаткового Протоколу щодо боротьби з торгівлею повнолітніми жінками до Конвенції 1979 р.) і впровадження у ньому запропонованих у роботі норм-дефініцій «торгівля жінками» та «жертва торгівлі жінками», а також уточнених норм-дефініцій «експлуатація жертв торгівлі жінками» та «насильство щодо жінок»; б) надання консультацій державам американського континенту стосовно розробки ними Міжамериканської конвенції про запобігання, припинення та покарання торгівлі жінками; в) надання консультацій державам-членам ЕКОВАС та АСЕАН щодо розробки у рамках цих ММУО обов'язкових для виконання міжнародних договорів з питань боротьби з торгівлею жінками; г) надання консультацій відповідним державам щодо внесення змін та доповнень до Конвенції СААРК 2002 р. про запобігання торгівлі жінками та дітьми з метою проституції, а також до Угоди про співробітництво держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з торгівлею людьми, органами і тканинами людини 2005 р.; д) вдосконалення міжнародного інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками шляхом: 1) чіткого розмежування компетенції СД-ТЛ, а також СД-ТД, СД-НЖ, СД-СФР; 2) чіткого розмежування компетенції Комітету-1979 і Комітету-1966; 3) створення у рамках АС окремого органу, відповідального за розробку та реалізацію заходів у сфері протидії торгівлі жінками; 4) створення регіональних конвенційних органів у рамках відповідних міжнародних договорів держав-учасниць ЕКОВАС, СААРК, АСЕАН та СНД.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Шуміленко А. Поняття імплементації норм міжнародного права у сучасній доктрині та практиці міжнародного права / Андрій Шуміленко // Вісник

- Львівського університету. – Серія «Міжнародні відносини». – 2003. – Вип. 10. – С. 137–145.
2. Шуміленко А. П. Роль Генеральної Асамблеї ООН та ЕКОСОР ООН у міжнародному інституційному механізмі імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками / А. П. Шуміленко // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – Вип. 22. – С. 583–589.
  3. Шуміленко А. Нормативно-правове регулювання боротьби з торгівлею жінками / Андрій Шуміленко // Вісник Львівського університету. – Серія «Міжнародні відносини». – 2004. – Вип. 13. – С. 148–159.
  4. Шуміленко А. П. Роль Комісії ООН з прав людини в імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками / А. П. Шуміленко // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – Вип. 25. – С. 521–528.
  5. Шуміленко А. П. Імплементаційна правотворчість Європейського Союзу у сфері боротьби з торгівлею жінками / А. П. Шуміленко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. праць. – К. : Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин, 2004. – Вип. 48 : у 2 ч. – Ч. II. – С. 119–129.
  6. Шуміленко А. Роль Європейського комітету з питань боротьби зі злочинністю в імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками / Андрій Шуміленко // Вісник Львівського університету. – Серія «Міжнародні відносини». – 2006. – Вип. 18. – С. 170–177.
  7. Шуміленко А. Роль Міжнародної організації з міграції у міжнародному механізмі імплементації міжнародно-правових норм у сфері боротьби з торгівлею жінками / Андрій Шуміленко // Вісник Львівського університету. – Серія «Міжнародні відносини». – 2007. – Вип. 19. – С. 147–153.
  8. Шуміленко А. Боротьба з торгівлею людьми / Андрій Шуміленко // Права людини в Україні – 2004. Доповідь правозахисних організацій / за ред. Є. Захарова, І. Рапп, В. Яворського. – Х. : Фоліо, 2005. – С. 273–288.
  9. Шуміленко А. П. Роль органів та інститутів ООН у міжнародному інституційному механізмі імплементації міжнародно-правових норм у сфері боротьби з торгівлею жінками / А. П. Шуміленко // Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку : зб. тез наук. доповідей за матеріалами III міжнародної наук.-практ. конф., м. Луцьк, 23-24 березня 2007 р. – Луцьк, 2007. – С. 62–63.
  10. Шуміленко А. П. Контрольні функції органів ООН загальної та спеціальної компетенції у механізмі міжнародно-правового регулювання у сфері боротьби з торгівлею жінками / А. П. Шуміленко // Матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Національні та міжнародні механізми захисту прав людини», Харків, 18-19 вересня 2008 р. – Х., 2008. – С. 174–177.
  11. Шуміленко А. Порівняльний аналіз імплементаційної правотворчості регіональних ММУО у сфері протидії торгівлі жінками / Андрій Шуміленко // Міжнародні відносини: політичні, правові, економічні, лінгво-країнознавчі

аспекти : Матеріали звітної наук. конф. факультету міжнародних відносин Львівського національного ун-ту імені Івана Франка 5-8 лютого 2010 р. – Л. : Львівський національний ун-т імені Івана Франка, 2010. – С. 183–186.

АНОТАЦІЯ

Шуміленко А.П. Міжнародні механізми імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право. – Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2010.

У дисертації здійснено систематичний аналіз міжнародних механізмів імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками.

На основі аналізу відповідних міжнародно-правових документів та науково-теоретичних джерел виявлено міжнародні механізми імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками. З'ясовано зміст понять «торгівля жінками», «жертва торгівлі жінками», «експлуатація жертв торгівлі жінками» і «наси́льство щодо жінок». Охарактеризовано правотворчу діяльність імплементаційного характеру у сфері боротьби з торгівлею жінками, що здійснюється у рамках безпосереднього співробітництва держав та в рамках міжнародних організацій. Визначено вплив актів міжнародних міжурядових організацій на розвиток норм міжнародного права з питань боротьби з торгівлею жінками. Охарактеризовано інституційний механізм імплементації норм міжнародного права у досліджуваній сфері регулювання. З'ясовано особливості організаційної та оперативно-виконавчої імплементаційної діяльності, здійснюваної у сфері боротьби з торгівлею жінками, а також особливості сучасного міжнародного контролю за імплементацією міжнародно-правових норм у сфері боротьби з цим злочином. Сформульовано рекомендації стосовно вдосконалення міжнародно-правового регулювання та інституційного механізму імплементації норм міжнародного права у сфері боротьби з торгівлею жінками.

Ключові слова: боротьба з торгівлею жінками, міжнародні механізми імплементації норм міжнародного права; правотворча діяльність імплементаційного характеру; інституційний механізм імплементації норм міжнародного права; організаційно-виконавча діяльність імплементаційного характеру; міжнародний контроль.

АННОТАЦИЯ

Шумиленко А.П. Международные механизмы имплементации норм международного права в сфере борьбы с торговлей женщинами. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.11 – международное право. – Одесская национальная юридическая академия. – Одесса, 2010.

В диссертации осуществлен систематический анализ международных механизмов имплементации норм международного права в сфере борьбы с торговлей женщинами.

На основании анализа соответствующих международно-правовых документов и научно-теоретических источников выявлены международные механизмы имплементации международно-правовых норм в сфере борьбы с торговлей женщинами. Выяснен смысл понятий «торговля женщинами», «жертва торговли женщинами», «эксплуатация жертв торговли женщинами» и «насилие в отношении женщин». Также дана характеристика правотворческой деятельности имплементационного характера в сфере борьбы с торговлей женщинами, которая осуществляется в рамках непосредственного сотрудничества государств и в рамках международных организаций. В диссертации подчеркивается, что двухсторонние международные соглашения, подписанные на межправительственном уровне и непосредственно касающиеся борьбы с торговлей женщинами, используются сегодня государствами недостаточно активно.

Определено влияние актов международных межправительственных организаций на развитие норм международного права по вопросам борьбы с торговлей женщинами. Органы ООН обращают внимание государств на важные аспекты, которые им необходимо учитывать на данном этапе сотрудничества в упомянутой сфере регулирования; указывают наиболее прогрессивные международно-правовые акты, имплементация норм которых будет способствовать скорейшему искоренению торговли женщинами; приводят примеры эффективного сотрудничества государств-участников определённых международных инициатив; содержат общий анализ соответствующего международного институционального механизма имплементации норм международного права в сфере борьбы с торговлей женщинами. Принятые специализированными учреждениями ООН акты сосредотачивают внимание на развитии, а также имплементации норм, касающихся защиты прав жертв торговли женщинами (и её потенциальных жертв), предотвращения этого преступления и устранения факторов, препятствующих осуществлению эффективной борьбы с ним.

Дано определение институционального механизма имплементации норм международного права в исследуемой сфере регулирования, а также характеристика его составляющих элементов. Выявлены особенности организационной и оперативно-исполнительной имплементационной деятельности, которая осуществляется в сфере борьбы с торговлей женщинами, а также особенности современного международного контроля над имплементацией международно-правовых норм в сфере борьбы с этим преступлением.

Сформулированы рекомендации по усовершенствованию международно-правового регулирования, а также институционального механизма имплементации норм международного права в сфере борьбы с торговлей женщинами.

Ключевые слова: борьба с торговлей женщинами, международные механизмы имплементации норм международного права, правотворческая деятельность имплементационного характера; институциональный механизм имплементации норм международного права; организационно-исполнительная деятельность имплементационного характера; международный контроль.

SUMMARY

Shumilenko A. International Mechanisms of Implementation of International Legal Norms in the Sphere of Fight Against Trafficking in Women. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of the Candidate of Juridical Science on the specialty 12.00.11 – International Law. – Odessa National Law Academy, 2010.

The thesis is focused on the systematic analysis of international mechanisms of implementation of international legal norms in the sphere of fight against trafficking in women.

On the basis of analysis of corresponding international legal documents and scientific-theoretical sources the international mechanisms of implementation of international legal norms in the sphere of fight against trafficking in women were revealed and the notions «trafficking in women», «victim of trafficking in women», «exploitation of victims of trafficking in women», «violence against women» were clarified. The norm-creating activity of implementative character conducted at the level of direct interstate co-operation and within the framework of international organizations was characterized. The impact of the acts of international intergovernmental organizations on the development of international legal norms in the sphere of fight against trafficking in women is defined. Moreover the institutional mechanism of implementation of international legal norms in the sphere in question was characterized. The peculiarities of the organizational and operative and executive implementative activity conducted in the sphere of fight against trafficking in women, and also the peculiarities of the contemporary international control of implementation of international legal norms in the sphere of fight against this crime were clarified. The recommendations concerning the improvement of the international legal regulation and the institutional mechanism of implementation of international legal norms in the sphere of fight against trafficking in women were formulated.

Key words: fight against trafficking in women, international mechanisms of implementation of international legal norms, norm-creating activity of implementative character, institutional mechanism of implementation of norms of international law, organizational and executive activity of implementative character, international control.